

Scen

Ulf Friberg: Den ekonomiska pressen får skådespelarkonsten att förtvina

UPPDATERAD 14:56 PUBLICERAD 14:52

Ulf Friberg. Foto: Leif R Jansson / TT

Den ekonomistiska synen på scenkonst förvandlar yngre skådespelare till varumärkesmedvetna och skrikande solitärer, skriver Ulf Friberg, skådespelare och lektor i scenframställning.

Läs senare

I debatten om scenkonstens roll i det offentliga samtalet har det blivit dags för ett annat perspektiv: skådespelarens och utbildningens. En del av det som sagts tidigare är det lätt att skriva under på, men låt oss vara tydliga.

Det är fel att betrakta teatern som *en* helhet. Det finns problem inom teaterkroppen som har att göra med en kapitalistisk kultursyn. Nog tänker och sprattlar teatern. Men under den ekonomiska press som mätbarhetssamhället har tvingat på oss smalnar uttrycken av. Regin förvandlas till en produkt och hamnar i fokus. Men utan skådespelare ingen teater!

[Läs mer. Rasmus Ölme: Det är inom dansen som den verkliga förnyelsen sker](#)

Från min tjänst som lektor på teaterhögskolan i Luleå iakttar jag allt oftare hur blivande skådespelare "förstår" att de måste skapa om sig för att bli det som regissörer och teaterchefer efterlyser: slimmade och lättanställda.

Dessa studenter har ofta en självklar kritisk medvetenhet kring frågor om kön, etnicitet, kroppar och auktoriteter. De protesterar, vill ha förändring. Men när ekonomin i allt högre utsträckning dikterar villkoren har man i stället börjat anpassa sig och försökt göra sig synliga på en marknad. Skådespeleriet präglas därmed allt oftare av en rädsla eller ett ointresse för att våga göra sig sårbar, en egenskap som är helt avgörande för konstnärlig fördjupning och utveckling.

Det får till följd att skådespelare riskerar att bli oförmögna att hantera sina instrument, ointresserade eller oförmögna till kollektivt berättande. De blir skrikande eller myggade solitärer, odlar hellre ett varumärke än det berättande som uppstår när skådespelare lyssnar på varandra.

[Läs mer. "Det är ingen slump att cheferna rekryteras från fria teatergrupper"](#)

Regissörer hänger sig i sin tur hellre åt "projekt" än undersökande föreställningar och premierar skådespelare som redan "är en tydlig karaktär i sig själva".

Alltmedan kulturjournalistiken levererar en populistisk syn på teater genom att lyfta fram kända namn och teatrarna själva räknar skådespelarens värde i publika räknetal: leverera eller försvinn, bli någon annans problem!

Det finns lysande undantag. Klart är att vår undervisning i Luleå ständigt betonar vikten av – arbetar seriöst med – kollektivet som teaterhändelsens grund. Kropp, tanke och röst är instrument i sökandet. Inte fan utbildar vi för en marknad!

Problemet är att avståndet mellan regissörer, skådespelare och hantverk redan vuxit sig stort till följderna av detta marknadsanpassade kulturliv. De flesta som i denna debatt har kritiserat nutidsteatern verkar till exempel samtidigt rätta sig i ledet och ifrågasätter inte systemet i sig. Därmed förlikar man sig med en ekonomism som faktiskt bestämmer vad som får spelas och vem som får iscensätta.

[Läs mer. Mats Ek: Scenkonstdebatten har avslöjat oss som rätt skrala tänkare.](#)

Kanske är det dags att börja lyssna på dem som inte "får höras"? På dem som verkar vid sidan av det ekonomistiska systemet? För det är journalistikens och teaterelitens förbannande skyldighet att lyssna och aktivt leta, inte bara prata och veta.

[Läs fler inlägg i debatten och DN:s scenrecensioner här.](#)

Text:

Ulf Friberg

Skådespelare, filosofie doktor, lektor vid skådespelarprogrammet, Luleå tekniska universitet

Visa kommentarer (0)

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt